

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2017-09-25
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 1449-07

SÖKANDE
SSAB EMEA AB
781 84 Borlänge

Ombud: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

SAKEN

Ansökan om tillstånd för fortsatt och utökad produktion vid SSAB EMEA AB:s verksamhet i Borlänge kommun, Dalarnas län; nu fråga om prövotidsredovisning

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslutar prövotidsförordnandena avseende åtgärder för att det totala utsläppet till luft av kväveoxider från fasta källor inom anläggningen samt naturgasintroduktion (U1 och U2).
2. Med upphävande av de provisoriska föreskrifterna P1 och P2 föreskriver domstolen följande slutliga villkor.
 18. Totalutsläppet av kväveoxider från verksamhetens fasta källor får inte överskrida 270 ton per år.
 19. Utsläppen av kväveoxider från vardera ugnen 301 och 302 får som månadsmedelvärde inte överskrida 60 mg NO_x/MJ tillfört bränsle. Begränsningsvärdet är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden per kalenderår innehålls.
 20. Bolaget ska i den årliga miljörapporten för var och en av ugnarna 301 och 302 redovisa fördelningen mellan olika bränsleslag.

Dok.Id 499594

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00-16:30

BAKGRUND

Dåvarande miljödomstolen lämnade genom deldom den 6 december 2002 SSAB Tunnpå AB, nuvarande SSAB EMEA AB (bolaget), tillstånd enligt miljöbalken till befintlig och utökad produktion vid bolagets anläggningar i Borlänge (Domnarvets järnverk) med närmare angivelse av årliga produktionsmängder. Miljödomstolen sköt enligt 22 kap. 28 § miljöbalken upp avgörandet av vilka villkor som ska gälla för bl.a. det totala utsläppet till luft av kväveoxider från fasta källor inom anläggningen samt eventuell naturgasanvändning. Miljödomstolen ålade bolaget att under en prövotid genomföra närmare angivna utredningar, däribland U1 och U2, och att vid utgången av prövotiden till domstolen redovisa, förutom utredningsresultaten, förslag till eventuella ytterligare skyddsåtgärder, tidplan, kostnadsuppskattning för åtgärderna samt förslag till villkor.

- U1. Möjligheterna att begränsa det totala utsläppet till luft av kväveoxider från fasta källor inom anläggningen till under 300 ton per år räknat som N O₂.
Prövotidsredovisningen ska innehålla uppgifter om vilka utsläppsbegränsande åtgärder som behöver vidtas och huruvida sådana åtgärder på något sätt kan inverka menligt på plåtens kvalitet, möjligheterna att återvinna energi.
- U2. Påverkan på utsläppen till luft från bolagets anläggningar av svavel, stoft och kväveoxider vid en eventuell naturgasintroduktion. Prövotidsredovisningen ska innehålla uppgifter om hur utsläppen påverkas, hur långt planerna på introduktion av naturgas fortskridit samt på vilket sätt bolagets framtida energianvändning påverkas av naturgasintroduktion och nationella ”direktiv”, olika försörjningsalternativ och krav på energieffektivitet.

Vidare föreskrevs provisoriska prövotidsföreskrifter i avvaktan på bestämmande av slutliga villkor.

I deldom den 4 oktober 2004 sköt miljödomstolen på nytt upp avgörandet av vilka villkor som ska gälla för det totala utsläppet av kväveoxider från fasta källor inom anläggningen och eventuell naturgasanvändning.

- U1. Bolaget ska arbeta vidare med vad som angivits under U1 [se ovan] samt fortsätta sin utredning rörande ny förbränningsteknologi samt beakta både den

energieffektivisering och utsläppsminskning som därvid kan förväntas. Bolaget ska också uppdatera sina kostnadsberäkningar med lägre kalkylränta 6 % än de 15 % som tidigare använts.

U2. Utredningen ska kompletteras med uppdatering av läget för naturgasintroduktion samt om den skulle visa sig avlägsen redovisa förutsättningarna för annat bränslebyte i ugn 302.

De provisoriska föreskrifterna föreskrevs fortsatt gälla.

I deldom den 20 juni 2005 sköt miljödomstolen ytterligare upp avgörandet av vilka villkor som ska gälla för det totala utsläppet till luft av kväveoxider från fasta källor inom anläggningen (U1) och eventuell naturgasanvändning (U2).

Utredningsförordnande kvarstod i enlighet med deldomen år 2004 med den kompletteringen i U1 att bolaget skulle bedriva arbetet så att underlag för val av teknik skulle kunna ges in före utgången av år 2008.

Sedan bolaget inkommit med redovisning enligt deldomen 2005 beslutade miljödomstolen i deldom den 5 juni 2007 att redovisningstidpunkten för de återstående delarna i U1 rörande ”utsläppet av kväveoxider från ugn 301 och 302” samt U2 rörande eventuell naturgasintroduktion skulle senareläggas. Domstolen konstaterade att bolaget hade redovisat den i föregående dom (deldomen 2005) efterfrågade kostnadsredovisningen med lägre kalkylränta än tidigare beträffande olika metoder att begränsa utsläppet av kväveoxider, och att den delen av utredningen därmed kunde avslutas. Såvitt avsåg utredningen i övrigt konstaterade domstolen att bolaget efter installation av två nya brännare uppnått 30 procent begränsning av kväveoxidutsläppet från ugn 301 och att ytterligare arbete med instrumentering och styrsystem var nödvändigt innan ytterligare brännare kunde installeras. Såvitt avsåg ugn 302 anförde domstolen att ytterligare undersökningar behövde ske i labbskala innan tekniken var mogen att installeras i ugnen. Slutligen konstaterade domstolen att bolaget skulle arbeta vidare med det föreslagna programmet för ugn 301 och 302, och formulerade utredningsförordnandena enligt följande.

- U1. Under den fortsatta utredningstiden ska bolaget arbeta vidare med införandet av den nya förbränningstekniken i ytterligare delar av den gasoleldade ugnen, ugn 301, samt med den anpassning av instrumentsystemet som erfordras. Bolaget ska arbeta vidare med test- och utvecklingsprogram för införande av motsvarande brännarteknik för den oljeeldade ugnen, ugn 302. Installation av nya brännare i någon zon av ugn 302 bör ske. Bolaget ska före utgången av år 2008 värdera ut vilken begränsning av utsläppet av kväveoxider som erhållits och då redovisa vilken ytterligare begränsning av utsläppet som kan bli möjlig fram till och med 2010.
- U2. Bolaget ska vid provotidens utgång redovisa det då aktuella läget beträffande naturgasintroduktion.

I redovisningen av utredningsuppdraget enligt deldomen 2007 redogjorde domstolen för de förbränningstekniska åtgärder som vidtagits i ugnarna och att kväveoxidutsläppen från ugn 301 närmast halverats. Såvitt avsåg ugn 302 redogjorde bolaget för sin avsikt att fortsätta med förbränningstekniska åtgärder. Bolaget redogjorde vidare för långt gående förhandlingar med en naturgasleverantör gällande naturgasleveranser för målningslinjen i Borlänge. Miljödomstolen beslutade i deldom 2009 att senarelägga tidpunkten för provotidsredovisningarna U1 och U2 beträffande begränsning av utsläppet av kväveoxider respektive naturgasanvändning.

I deldom år 2011 beslutade domstolen att ytterligare senarelägga redovisningstidpunkten för U1 och U2 beträffande begränsning av utsläppet av kväveoxider från fasta källor till högst 300 ton/år samt eventuell naturgasintroduktion. Av domen framgår att bolaget infört flamlös förbränning i de zoner det är möjligt i ugn 301, och att detta lett till minskat kväveoxidutsläpp så långt det bedömdes möjligt för den ugnen. När det gäller ugn 302 gjorde bolaget bedömningen att det skulle vara nödvändigt att konvertera ugnen till naturgaseldning för att ytterligare minska utsläppen, och att en sådan konvertering skulle behöva ske stegvis. Miljödomstolen godkände bolagets plan för det återstående utredningsarbetet och konstaterade att tillstånd till lagring av naturgas och syrgas erfordrades för genomförande av planen.

Bolaget ansökte om tillstånd till lagring av naturgas och syrgas, och fick tillstånd genom dom den 5 april 2013 (Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, mål nr M1372-12).

I en prövotidsredovisning som gavs in till mark- och miljödomstolen den 20 december 2012 konstaterade bolaget att tidsplanen för byte av bränsle i ugn 302 var beroende av tillståndet till lagring av naturgas och syrgas. Mark- och miljödomstolen beslutade den 30 oktober 2014 att ge bolaget anstånd med att bl.a. ange tidsplan för total konvertering till naturgasbränsle i ugn 302 och redovisa resultat från bränslekonverteringen.

Mark- och miljödomstolen har därefter i deldom den 27 oktober 2015 beslutat att bolaget senast den 31 oktober 2016 ska *redovisa resultatet av konverteringen av ugn 302 samt lämna förslag på slutliga villkor i de uppskjutna frågorna avseende ugnarna, kväveoxidutsläpp och naturgasanvändningen*. I den prövotidsredovisning som föranledde domstolens beslut i deldomen framgår att det enligt bolaget förelåg förutsättningar att trimma in drift av ugn 302 med användning av endast LNG. Bolaget bedömde att intrimningen, med säkerställande av produktkvalitet, skulle kunna vara klar till hösten 2015 och att det därefter krävdes ca ett års drift för inhämtande av erfarenheter som underlag för fastställande av villkor.

Bolaget har nu till mark- och miljödomstolen inkommit med utredningar och villkorsförslag i enlighet med deldomen den 27 oktober 2015.

Slutligen noteras att mark- och miljödomstolen i mål M 1048-17 idag lämnat bolaget tillstånd till utökad produktion av glödgad kallvalsad plåt. I detta beslut skjuts frågan om slutligt villkor avseende *utsläpp av kväveoxider från den kontinuerliga glödgningslinjen* upp under en prövotid. Därvid har det tidigare gällande villkoret avseende detta utsläpp (villkor 5 i det ursprungliga tillståndet, Stockholms tingsrätts, miljödomstolen, deldom den 6 december 2002) upphävts och ersatts av en provisorisk föreskrift.

PRÖVOTIDSREDOVISNINGEN

Bolaget har i den nu ingivna prövotidsredovisningen, jämte komplettering, anfört sammanfattningsvis följande.

Bolaget har under en följd av år arbetat framgångsrikt med att begränsa utsläpp till luft av kväveoxider från verksamheten i Borlänge. Utsläppsbegränsande åtgärder har genomförts på de två ugnarna 301 och 302 som ingår i varmvälsverket. Ugn 301 drivs med gasol. Ugn 302, som tidigare eldades med olja, har konverterats för eldning av naturgas. I båda ugnarna har förbränningstekniska åtgärder vidtagits, varefter utsläpp av NO_x har mer än halverats.

Prövotidsuppdragets målnivå 300 ton NO_x per år från bolagets hela verksamhet i Borlänge har kunnat klaras. Till en mindre del har nedläggningen av anläggningar för beläggning bidragit till detta. I till prövotidsredovisningen bifogad PM redovisar bolaget en sammanställning av det arbete som bedrivits och som tidigare redovisats till mark- och miljödomstolen. I nämnda PM redogörs även för det arbete som bedrivits fram till i dag.

Sammanfattningsvis bedömer bolaget att totalutsläppet av kväveoxider från verksamhetens fasta källor ska understiga 270 ton per år.

När det gäller föroreningshalter i rökgaserna påvisar erfarenheterna något olika haltnivå för ugn 301 respektive 302. Erfarenheterna av nuvarande drift av ugn 302 är betydligt kortare än för ugn 301. Den bedömning som görs är att båda ugnarna normalt ska kunna innehålla 60 mg NO_x/MJ tillfört bränsle.

Det är i sammanhanget angeläget att framhålla att ugnarna inte kan enbart drivas med målet att minimera NO_x-halter. Förbränningen måste kunna anpassas för att säkerställa kvaliteten på produkterna.

Slutliga villkor kan nu föreskrivas. Som månadsmedelvärde och begränsningsvärde bör gälla 60 mg NO_x/MJ tillfört bränsle, för vardera ugnen. Begränsningsvärdet är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden innehålls.

När det gäller provotidsvillkor U2, avseende användningen av naturgas, ska framhållas att bolagets konvertering av den oljeeldade ugnen 302 för drift av naturgas varit nödvändig för att klara målet högst 300 ton NO_x per år.

Komplettering avseende provotidsförordnande U2

Såsom tidigare framhållits har den tidigare oljeeldade ugnen 302 numera konverterats för användning av gasformigt bränsle. Naturgas har varit det bränslealternativ som varit det mest tillgängliga alternativet, vid sidan av gasol.

De goda provotidserfarenheterna har tidigare redovisats. Nu är frågan om den fortsatta användningen av naturgas. För bolaget är det uppenbart att naturgas inte bör vara det enda möjliga gasformiga bränslet för ugn 302. Motsvarande utsläppsförhållanden som uppnåtts under provotiden med naturgas, kan också uppnås med användning av till exempel gasol i hela eller delar av ugn 302. Vidare kan förnybara gasbränslen som biometan eller biogasol användas som alternativa gasbränslen.

I till kompletteringen bifogad PM utvecklas bolagets överväganden vad gäller flexibilitet och frihet att kunna alternera bränslet till ugn 302. Som framgår av nämnda PM kan med endast små anpassningar gasol utnyttjas som bränsle i ugn 302. Inledningsvis kan gasol ersätta ca 40 procent av installerad effekt.

I takt med att förnybara jämförbara gasbränslen kommer fram på marknaden och blir konkurrenskraftiga, kan dessa "gröna" alternativ nyttjas, utan krav på ombyggnader av ugnar eller distributionssystem. För den framtida utvecklingen av förnybara bränslen, är det angeläget att det finns anläggningar som utan tidsutdräkt kan efterfråga nya bränslen.

För bolaget är det av största vikt att bolaget har flexibiliteten att anpassa bränslevalen efter de prisvariationer som alltid kännetecknar bränslemarknaden. För bolagets långsiktiga överlevnad är denna strategi och anpassning helt avgörande.

Det bör vara tillfyllest att bolaget inför introduktionen av nya bränslekvaliteter informerar tillsynsmyndigheten om avsikten. Inom ramen för egenkontrollen och bolagets egen redovisning finns alltid full kännedom om bränslekvaliteter och mängder som levereras till bolaget.

INKOMNA YTTRANDE

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Bolaget föreslår att totalutsläppet av kväveoxider från verksamhetens fasta källor ska understiga 270 ton per år. Länsstyrelsen uppfattar att det är ett begränsningsvärde vilket bör tydliggöras av domstolen. Bolaget föreslår vidare att som månadsmedelvärde och begränsningsvärde bör gälla 60 mg NO_x/MJ tillfört bränsle för vardera ugnen 301 respektive 302 och att begränsningsvärdet är uppfyllt om minst 10 av 12 månadsmedelvärden innehålls. För att underlätta tillsyn av villkoret och även bolagets rapportering av villkorets uppfyllnad anser länsstyrelsen att det bör tilläggas att villkoret avser 10 av 12 månadsmedelvärden per kalenderår.

Om halten NO_x understiger 60 mg/MJ tillfört bränsle under 10 av 12 av årets månader undrar länsstyrelsen hur hög den maximala halten kan bli under resterande 2 månader under förutsättning att det totala utsläppet av kväveoxider från fasta källor understiger 270 ton per år.

Länsstyrelsen ser gärna att bolaget använder förnybara gasbränslen och att det av miljörapporten framgår hur stor andelen är. Fördelningen mellan olika bränsleslag, till exempel mellan gasol och naturgas, per ugn bör framgå av miljörapporten.

Luft- och hälsovårdsgruppen IDUN

IDUN har tidigare följt och kommenterat verksamheten vid ugnarna 301 och 302 samt verksamheten vid dåvarande SSAB Tunnpå AB i Borlänge. Utvecklingen vid ugn 301 och 302 vad avser förbränningsteknik har fortskridit under många år tills

det slutligen fastställts till användande av förbränningsgaserna gasol och naturgas LNG.

Det framgår att det sannolika utsläppet av NO_x kommer att vara ca 270 ton/år vid en produktion av 3,2 Mton och hela utsläppet av NO_x vid verksamheten i Borlänge. Om produktionen ökas ytterligare i framtiden kommer också utsläppet av NO_x och CO₂ att öka.

NO_x är en gas som är skadlig för människor och natur. Företagets verksamhet ligger i centrum av Borlänges befolkningskärna. Det kan därför anses att verksamheten och utsläppen av NO_x är olycklig. Vid tidigare tillståndsgivning och undersökning kunde konstateras att personpåverkan av NO_x förekom i närområdet till kontinuerliga glödningen. Personen avflyttade och bostäderna revs.

Uppvärmningen av plåtämnen i ugnarna 301 och 302 är ett problem vad gäller utsläppen av NO_x och CO₂ nu och i framtid. Såsom det framgår av företagets utredning av förbränningsteknik kan något ytterligare minskat utsläpp av dessa förbränningsgaser inte ske.

Av denna anledning är det nödvändigt att bolaget undersöker andra möjligheter att utöva sin varma valsning av ämnen från Luleå och Oxelösund. Det kan ske genom att denna valsning sker i Luleå där ämnena kan behålla sin värme efter stränggjutning och ytbehandling och med ett mindre värmestillskott vara klara för valsning. Detta förutsätter en flyttning av varma valsningen av plåtämnen från Borlänge till Luleå vilket är en ekonomisk vinst för bolaget och en nödvändig åtgärd för miljön i Borlänge. Den kalla bearbetningen av plåten kan fortfarande ske i Borlänge.

Den uppvärmning med gasol i kontiglödgen där utsläppen av NO_x och CO₂ är av mindre storlek kan dessa utsläpp begränsas ytterligare genom åtgärder.

Vi anser att bolaget bär åläggas att utreda ovan framförda åtgärder då de utsläpp av NO_x som nu sker och i framtiden kommer att ske är oacceptabla för människor och natur i Borlänges befolkningskärna.

Lagringen av gasol och naturgas i dessa stora mängder och att detta sker i centrala Borlänge är ett säkerhetsproblem som ska utredas och åtgärdas.

BEMÖTANDE

Bolaget konstaterar att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten avstår från att föra talan. I yttrande från Luft- och hälsovårdsgruppen IDUN framförs förslag och synpunkter som inte är föremål för prövning i målet.

Länsstyrelsen anför inte några invändningar men efterlyser ett par förtydliganden.

Bolaget vill här markera att den föreslagna maximala mängden 270 ton kväveoxider per år är ett begränsningsvärde. Bolaget instämmer i länsstyrelsens uppfattning att begreppet 10 av 12 månadsmedelvärden ska avse kalenderår.

Länsstyrelsens fråga om eventuella överskridanden under två månader kan svårligen besvaras på annat sätt än att bolaget ständigt måste arbeta i syfte att innehålla begränsningsvärdena. Det låter sig inte göras att i slutet av kalenderår släppa på ambitionen enstaka månader, då det riskerar inverka negativt på efterföljande månaders villkorsuppfyllande.

Länsstyrelsen har vidare föreslagit att användningen av förnybara bränslen, liksom fördelningen mellan olika bränsleslag, till exempel mellan gasol och naturgas per ugn, bör redovisas i den årliga miljörapporten. Bolaget ställer sig helt bakom länsstyrelsens förslag samt att det bör kunna föreskrivas som villkor.

DOMSKÄL**Utredningen avseende åtgärder för att begränsa utsläppen av kväveoxider
(U1)**

Bolaget har redovisat att ugn 301 drivs med gasol och att ugn 302, som tidigare eldades med olja, har konverterats för eldning med gasformigt bränsle. Vidare framgår av redovisningen att förbränningstekniska åtgärder vidtagits som lett till att utsläppen från hela verksamheten med god marginal underskrider provotidsutredningens målnivå om 300 ton NO_x per år. Bolaget har föreslagit villkor med begränsningsvärden för dels totalutsläpp dels utsläpp från ugnarna 301 och 302.

Länsstyrelsen har inte invänt mot bolagets villkorsvärden men framfört önskemål om förtydligande, vilket bolaget tillmötesgått i bemötande. Luft- och hälsovårdsgruppen IDUN har anfört att NO_x är en gas som är skadlig för människor och natur och anser att en flyttning av verksamheten till Luleå eller Oxelösund bör utredas.

Mark- och miljödomstolen finner att provotidsförordnandet vad avser åtgärder för att begränsa utsläppen av kväveoxider kan avslutas. Domstolen bedömer att bolagets villkorsförslag kan godtas, med de förtydliganden som länsstyrelsen och bolaget är överens om. Såvitt gäller begränsningsvärdet per kalenderår, som enligt vad som framgår av villkoren ska innehållas under tio av årets tolv månader, har länsstyrelsen ställt frågan hur hög den maximala halten kan bli under resterande två månader, under förutsättning att det totala utsläppet understiger 270 ton per år. Det finns enligt domstolen inte anledning att befara att bolaget medvetet skulle låta utsläppen från de aktuella ugnarna öka under november-december. Bolaget har ju också förklarat att det, i slutet av kalenderåret, inte kan släppa på ambitionen enstaka månader. Således bedöms de villkor som anges i domslutet tillräckliga.

Frågan om eventuell omlokalisering av den varma valsningen är inte föremål för utredning i den nu aktuella prövningen.

Utredningen avseende naturgasintroduktion (U2)

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att konverteringen av ugnen 302 för användning av gasformigt bränsle nu är genomförd.

Frågan om möjligheterna att använda andra gasformiga bränslen än naturgas har berörts i utredningen och bolaget har anfört att det är viktigt att naturgas inte ska vara det enda möjliga gasformiga bränslet för ugn 302. Bolaget vill kunna använda även gasol eller förnybara gasbränslen som biometan eller biogasol som alternativa gasbränslen i hela eller delar av ugn 302.

Länsstyrelsen har framfört önskemål om att bolaget använder förnybara gasbränslen och att det av miljörapporten ska framgå hur stor andelen är och fördelningen mellan olika bränsleslag per ugn. Bolaget har ställt sig bakom länsstyrelsens förslag om redovisning av bränsleanvändningen i miljörapporten och föreslagit att det bör kunna föreskrivas som villkor.

Mark- och miljödomstolen finner att provotidsförordnandet vad avser introduktion av naturgas kan avslutas. Domstolen anser att det bör föreskrivas ett villkor om redovisning av bränsleanvändningen i miljörapporten i enlighet med vad bolaget föreslagit med anledning av länsstyrelsens synpunkter.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga](#) (DV425)

Överklagande senast den 16 oktober 2017.

Karin Röckert

Jan-Olof Arvidsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Karin Röckert, ordförande, tekniska rådet Jan-Olof Arvidsson samt de särskilda ledamöterna Richard Almgren och Åsa Ahlgren

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.